

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי
ט' בניסן תש"פ 1318 (שנה כה')

נושא השבוע: ערב פסח
ההפטרה: "וערבה" (מלאכי ג)

פרשת צו – שבת הגדול

"מצות תאכל... לא תאפה זמן" (ו, טז)

יש לפרש בדרך מוסר: החמץ רומז ליצר הרע וכשם שאיסור חמץ אינו בטל אפילו באלף, עד כדי כך היא חומרתו אף יצר הרע אסור בכל שהוא ואסור לתת לו מדרס רגל ואין להכנע לו, בדיקת חמץ צריכה להיעשות בכל המקומות שבהם מכניסים חמץ ויש לדקדק בה ולבדוק בכל הפינות וחדרי הבית כדי לבער את החמץ שלא יראה ולא ימצא, כך מחוייב כל יהודי לבער מידות רעות שבתוכו ולשוב עליהן בתשובה. אך במקום שאין מכניסים שם חמץ אין צורך לבדוק, משמע אל לו לאדם לבדוק מעשיהם של אחרים ולא להיות מאלה המחפשים חמץ אצל זולתם "ושוכחים" לבדוק את החמץ המצוי אצלם... (המגיד מקוזניץ)

שבת הגדול מהי?

השבת שלפני פסח נקראת שבת הגדול, ומתקבצים בבית הכנסת כדי לשמוע בהלכות הפסח מפי הרב שהוא "גדול" בתורה, ונוהגים לברך "שבת הגדול שלום" ועונהו חברו "שבת הגדול מבורך".

"והגדת לבנך" באהבה והמחשה

סיפר הרב אבנר קוואס על נער מתבגר שהוריו הזמינו את כל המשפחה המורחבת לערוך בביתם את ליל הסדר. המשפחה התכנסה יחד והשמחה שרתה על כולם. הם החלו באמירת ההגדה, משהגיעו ל"צפון" היו צריכים לאכול את האפיקומן, אולם אחד הילדים "גנב" אותו. ראש המשפחה, שהיה ראש ישיבה, ביקש כי הילד שלקח את האפיקומן יביא אותו כי צריך לאוכלו. והנה נתברר כי בנו המתבגר לקח את האפיקומן. האב שמח שמחה גדולה היות וזה היה כבוד בשבילו, והוא אמר לפני כל הנוכחים: "נו, בני מה היית רוצה לקבל השנה מתנה עבור האפיקומן?" פני הבן הרצינו והאדימו והוא אמר: "אבא, אני רוצה שפעם אחת תתן לי נשיקה". כל הנוכחים נבוכו וכבשו פניהם בקרקע.

ליל הסדר, לילה גדול הוא בו מעביר האב לילדיו את יסודות האמונה וגדלות הקב"ה ע"י מצות "והגדת לבנך" וכדי שהילדים יוכלו להפנים מצוה זו מתוך רצון וחשק יש להעביר להם את המסר החשוב בחום ואהבה והמחשה כגון: לצורך "מכת דם" – ייקח כוס פלסטיק יעטוף בנייר אדום וכוס אחרת בצבע תכלת להדגמה עם תחפושת של יהודי ומצרי לשתיית מים בין יהודי למצרי, "מכת צפרדע" – ישתמש בצפרדעים מפלסטיק, "מכת כינים" – ייקח חתיכות נייר קטנות ויגלגלם לכדורים קטנים ויפורם כשמסביר על מכה זו, "מכת ברד" – ייקח קלקר ויחתוך לחתיכות בגודל של 3 ס"מ ויפורם כשמסביר על מכה זו, "מכת ערוב" – תחפושת של חיות כגון: אריה וכן חיות מפלסטיק להדגמת מכה זו... וכל אחד כי הדמיון הטובה עליו בתכנון מראש.

זהירויות ותזכורות ליום רביעי ערב פסח!

5:01 (עלות השחר) – תחילת תענית בכורות, ומי שהוא בכור [או אב עבור בנו הקטן הבכור] אינו יכול לשתות לפני התפילה שהרי הוא בתענית עד שישתתף בסיום [ובסיום יאכל כזית מזונות או פירות].
אכילת מצה: אסור לאכול מצה בערב פסח [כדי שיהיה היכר לאכילתה בליל הסדר שהיא לשם מצוה] (ש"ע סע' תע"א ס"ז בהרמ"א, כה"ח ס"ח) אבל בליל יד בניסן (יום שלישי בלילה) מצד הדין מותר (כה"ח ס"ק כז, חזו"ע עמ' כג) ויש מחמירים אף בלילה (כ"ח לו סכ"ו). וקטן שאינו מבין את סיפור מצרים מותר להאכילו מצה בערב פסח (בהרמ"א).

10:06 (בבוקר) סוף זמן אכילת חמץ – בזמן זה אסור לאכול חמץ עד מוצאי החג האחרון [ובאיסור הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק ת"א *שעון קיץ *נא לא לעיין בתפילה *סוף זמן ק"ש 8:50 – 8:56]

כניסת שבת: 6:43 יציאת שבת: 7:34 יציאת ש"ש ר"ת: 8:20

אכילת חמץ נכללים אפילו תינוקות בני יומם].

* עד שעה זו יש לצחצח שיניים, וכן מי שיש לו שיניים תותבות ינקם וירחצם היטב.

* לאחר זמן זה יש לאסוף את פתיתי החמץ מבדיקת החמץ, ולא לשכוח לנקות את השקית שבתוך שואב האבק מחמץ. * לאחסן את כלי החמץ שנותרו בארונות המתאימים.

11:23 סוף זמן שריפת חמץ – וראוי לא לחכות לרגע האחרון, טוב לקחת את הלולב והערבות לשריפת חמץ. את החמץ יפרוס כדי שתשלוט בו האש היטב, ואם אינו יכול לשרוף יפורר ויטיל לים או יפוררנו וישפוך עליו חומר ניקוי עד שיפסד, ועל כל פנים אין לזרוק את החמץ סתם. אחר הביעור יבטל את החמץ [שמבטלים החמץ כעפר הארץ].

12:42 חצות יום – כל מלאכה שאסור לעשותה בחול המועד אסור לעשות אחרי חצות [באופנים מסוימים קל יותר מחו"מ] [חז"ע עמ' קפח] אפילו בחינם, מ"מ ע"י גוי (ש"ע סי' תסח ס"א) או ע"י פועל ישראל עני שאין לו מה לאכול וזה לצורך המועד או דבר האבד וכדו' מותר לעשותה.

* משעה זו אסור לכבס בגדים [אבל מכונה שהפעילו לפני שעה זו יכולה להמשיך לעבוד עד סיום] אבל ע"י גוי מותר (חז"ע עמ' קלא).

* אסור להסתפר ולהתגלח, אבל ע"י גוי או ע"י עצמו מותר אם שכח לפני חצות לעשות זאת (ס).

* מותר לגהץ, לצחצח נעלים ולגזוז ציפורנים כבכל חול המועד (חז"ע עמ' קנג) ומותר לכתוב לעצמו דרך לימודו בלימוד תורה (ש"ע ס"ג).

* טוב לטבול במקווה טהרה אחר חצות יום * את הכלים החדשים הטעונים טבילה יש לטבול בבור טבילת כלים, והקונים תנור חדש יטבילו את התבניות [ועדיף להטביל כמה ימים קודם].

* יכין את החסה והכרפס מסוג "נקי מתולעים".

* יזכור להכין את פרטי הקערה ויכין את ה"כזיתות" (27 גר' וטוב ליקח קצת יותר (חז"ע עמ' עג)) מצה וחסה מראש בשקיות כמספר המסובים [מטעמי נוחות]. [חסה = מס' מסובים $\times 2$, מצה = מס' מסובים $\times 4$ וכי"ב].

* יכין בקבוקי יין כנדרש ויבדוק שהכוסות לשתיית 4 כוסות מכילות שיעור רביעית [=81 סמ"ק] (חז"ע עמ' טז). ניתן למדוד עם בקבוק תינוק [כשר לפסח].

3:55 שעה עשירית – החל משעה זו אין לאכול יותר מכביצה (50 גר') "מצה עשירה", ופחות מזה מותר רק במקום צורך גדול, מכל מקום מותר לאכול פירות וירקות ושאר תבשילים אף יותר מכביצה ובלבד שלא ימלא כרסו מהם (חז"ע עמ' קאה, עיין שו"ת סי' תעה ס"א-ב).

* יערוך השולחן ומקומות הישיבה לפני שילך לביה"כ על מנת שיקדש מיד כשיבוא לביתו.

6:46 זמן הדלקת נרות – הנשים מברכות "להדליק נר של יום טוב", וראוי שלא תברכנה "שהחיינו" בהדלקת הנרות (חז"ע עמ' כה).

7:21 צאת הכוכבים – * בהגיע הלילה צריכות הנשים לומר "הלל שלם" עם ברכה, לפני תחילת הסדר (חז"ע עמ' רל). * מזמן זה אפשר לקדש בשובו מביה"כ ואין צריך להמתין לר"ת (סס עמ' א).

הלכות ליל הסדר

פינת ההלכה

א. ארבע מצוות חייבים בהם בליל הסדר: אכילת מצה, סיפור יציאת מצרים,

אכילת מרור ושתיית ארבע כוסות. (ש"ע סי' תעה ס"א ס"ז, סי' תע"ג ס"ה, סי' תעב משנ"ב)

ב. נשים חייבות כאנשים בכל מצוות ופרטי ליל הסדר (ש"ע סי' תעב ס"ד) ויש לחנך גם קטנים שהגיעו לחינוך לכך (ש"ע ס"טו) [כזית=27 גר' וטוב קצת יותר (חז"ע עמ' ג)].

ג. את המצות (4 כזיתות) ו-4 כוסות יין צריך לאכול/לשתות בהסבה דוקא, (עיין ש"ע סי' תעב ס"ז, חז"ע עמ' ט). ואם לא הסב צריך לחזור לאכול/לשתות בהסבה [בלא ברכה] (ש"ע ס"ז).

- בכורך [הכזית השלישי] אם אכל בלא הסבה וקשה עליו לחזור ולאכול שוב בהסבה פטור, אך המחמיר בכל זאת לאוכלו שוב בהסבה תבוא עליו ברכה (חז"ע פסח עמ' קא ס"ב).

- באפיקומן [הכזית הרביעית] אם אכל בלא הסבה יצא בדיעבד אם ברך כבר ברכת המזון, ואם עדיין לא ברך ואין האכילה קשה עליו יחזור ויאכל בהסבה (חז"ע עמ' קח). ונשים שאכלו או שתו בלא הסבה אינן צריכות לחזור כלל (סס עמ' ו).

ד. אופן ההסבה – שיטה גופו לצד שמאל וישען אבל אם לא נשען [כגון: באויר] [אור לציון ח"ג עמ' קנד] או מיסב לצד אחר לא מועיל (ש"ע ס"ג) ושמאלי שהיטה לימין יצא בדיעבד (משנ"ב סס).

ה. **אכילת מצה:** בליל הסדר חייבים לאכול 4 כזיתות מצה [יש מצב שפחות], ב-"המוציא" – שני כזיתות, ואם מצטער קצת או שהכזית לא ממצת עורך הסדר [ולהלן ב"המוציא מצה" עמ' אחרון]

מספיק לכתחילה לאכול כזית אחד. ב-"כורך" – כזית אחד. ב-"אפיקומן" – כזית אחד, ויש מחמירים לאכול ממנו שני כזיתות [ואז יקח 18 גר' $\times 2$ בלבד]

☑ כל כזית יש לאכול לכתחילה בתוך 4 דקות ובדיעבד בתוך 7.5 דקות (חז"ע סוכות עמ' קיב צבילאויס)

ולאוכלו לבד ללא תוספות מאכל עימו (אורחות יוסף עמ' קיג).

☑ ראוי לאכול ממצת יד שמורה דווקא ולא ממצת מכונה שמורה (כה"ח סי' תנג ס"ק נט, יח"ד ח"א סי' יד), ובשעת הדחק יוצא ידי חובה בכל מצה (ש"ע סי' תנג ס"ד) כשרה לפסח.

☑ מותר לשקול את המצה בליל פסח עצמו (אבל לא במשקל חשמלי) (חזו"ע/צ עמ' ע"ג).

ו. **שתיית ארבע כוסות:** ☑ חייבים לשותות ארבע כוסות בליל הסדר, וכל כוס במקומה כאמור בהגדה, ואם שתה שלא כסדר שנתקן אלא זה אחר זה מיד, לא יצא ידי חובה (ש"ע סי' תעג ס"ח).

☑ ראוי להזהר שלא לשותות יין בין כוס ראשונה לשניה אלא במקום צורך גדול, ובין כוס שניה לשלישית רשאי לשותות (ש"ע סי' תעג ס"ג) ובין כוס שלישית לרביעית לא ישתה יין (סי' תעט ס"א).

☑ כשהכוס מכילה רביעית – לכתחילה ישתה את כל הכוס, ובדיעבד אם שתה רובו יצא. ואם הכוס גדולה יותר, לכתחילה ישתה את רוב הכוס [אפילו שהיא יותר מרביעית] ומן הדין די שישתה רביעית (חזו"ע פסח עמ' טז ס"כב, עיין ש"ע סי' תעג ס"ט ומשנ"צ סס).

☑ ישתה כל כוס בבת אחת (סס בהרמ"א) ובדיעבד אם שתה לסירוגין בתוך 7.5 דקות יצא (חזו"ע עמ' טז).

☑ לפני כל שתיה צריך להדיח את הכוס במים (כה"ח סי' תעט ס"ק א), [ואם הכוס נקיה אינו צריך ואעפ"כ טוב בכל זאת להדיח (חזו"ע עמ' טו)] ונוהגים שכל אחד מוזג לחברו (ילקו"י ח"ה עמ' קפז).

☑ **מצוה לקחת יין אדום**, ובשעת הדחק כשאין לו יין אחר יוצא ידי חובה גם ביין לבן (ש"ע סי' תעג ס"יא). מי שקשה לו לשותות יין [שיפגע לו בעריכת הסדר] יכול לשותות יין מיץ ענבים (חזו"ע עמ' גי).

ז. **אכילת מרור:** ☑ לוקחים למרור חסה (ש"ע סי' תעג ס"ה, כה"ח ס"ק עה-עו). ויש לקנות חסה וכרפס נקיים מתולעים עם השגחה כגון: של חסלט, ואעפ"כ טוב לעיין בהם (חזו"ע עמ' לג, לה) מ"מ אם קנה מהשוק ולא בדקם, את הכרפס לא יאכל אלא ירק אחר (חזו"ע עמ' לה) ובחסה ישתמש רק בקלח ולא בעלים (חזו"ע עמ' לה) (ש"ע סי' תעג ס"א).

☑ חייבים לאכול 2 כזיתות מרור, ושיעור כל כזית 27 גר'. כזית אחד טובלים כולו בחרוסת ומנערים ואוכלים בלא הסבה, ואת השני כורך עם כזית מצה טובל בחרוסת ואוכל (סס).

ח. **סיפור יציאת מצרים:** ☑ מצות עשה מן התורה על האבא להסביר ולספר לבניו ובנותיו בלילה זה את סיפור יציאת מצרים ויארץ בתיאור הניסים והנפלאות שעשה לנו ה' (ילקו"י ח"ה עמ' קלד ס"ה-ו) ולא יניחם בצד והמבוגרים יתעסקו לעצמם.

☑ מצוה לחלק לילדים מיני מתיקה כדי שלא ישנו ויראו שינוי וישאלו (ש"ע ס"טז).

☑ ראוי שהאב יעיין בפירושים על ההגדה במשך השבוע, כדי שבלייל הסדר יתמצא בסדר ההגדה ויוכל להסביר בצורה מקיפה את ההגדה לבני המשפחה (ז. ע.).

ט. **דין חולה:** ☑ מי שהיין מזיקו וביאו לידי חולי פנימי או יפול למשכב פטור מ-4 כוסות, ויקדש על המצה (ילקו"י ח"ה עמ' קסו ס"ח) אבל אם רק כואב לו הראש קצת אינו פטור (משנ"צ סי' תעג ס"ק לה) מ"מ אם אפשר ישתה יין מיץ ענבים (חזו"ע עמ' יד). חולה שלא הסב בשתיה וקשה לו לחזור ולשתות בהסבה עלה לו (חזו"ע עמ' קסא-קסב).

☑ זקן או חולה או מי שיש לו כאב שיניים ואינו יכול לאכול את המצה מפאת קשיותה מותר לכתחילה לפוררה לפירורים דקים [ולא לרסקה כקמח!] ולאוכלה וכן מותר להשרותה ולרככה במים ולאוכלה והוא שלא נימוחה (חזו"ע פסח, ש"ע סי' תסא ס"ד, משנ"צ סס).

☑ זקן או חולה שקשה עליהם אכילת המצה אפילו שהיא מפוררת, די שיאכל כזית מצה בתחילה ואח"כ כזית מרור, ולכורך יקח חתיכה קטנה של מצה וחתיכה קטנה של מרור ולאחר מכן יאכל כזית אפיקומן (חזו"ע פסח/זמל).

☑ שיעור כזית לחולה או זקן שקשה להם לאכול את המצה הוא 18 גרם (חזו"ע עמ' עג).

י. בסיום הערב קוראים קריאת שמע שעל המיטה כרגיל עם כל הפסוקים כמו בכל יום [מלבד וידוי] (בא"ח ש"א פר' טו ס"כג וראה בהליכות עולם לגר"ע יוסף ח"א על בא"ח ח"א עמ' קא-קב, הלכה כדורה לגר"ד יוסף ח"ב עמ' רע ס"יד, פסח בליון לגר"ב מוצפי עמ' תלה-תלו).

נקודות לתשומת לב בסדר ליל פסח

קדש - * בברכת שהחיינו – יכוונו כולם על: עצם היו"ט, על המצה, המרור וארבע כוסות, ועל שאר מצוות הלילה (סידור היעצ"ז) אשה שברכה שהחיינו בהדלקת נרות רשאית מן הדין לענות "אמן"

בעת ברכת שהחיינו שבקידוש (ילקו"י פסח ח"ג עמ' רכט).

יש נוהגים לאכול אחרי הקידוש את "הביצה" (ויברך "בורא נפשות" אם אוכל שיעור 27 ג"ר) (חזו"ע פסח לגר"ע יוסף ח"ב עמ' לא) [אך ישאירו ביצה אחת בקערה כיוון שיש סוד בשלמות הקערה עד "שולחן ערוך" (בא"ח ש"א פ' טו ס"כג) ויש נוהגים לאוכלו ב"שולחן ערוך" (בסעודה) (עיין בהרמ"א סי' תעו ס"ב משנ"צ ס"ק י,

תורת מועדים לגר"ד יוסף "שולחן ערוך" ס"ג, נטע גבריאל פסח ח"ז פ"א ס"א) כשאוכלו יאמר "זכר לקרבן חגיגה" (ש"ע ס' תעג ס"ד, חז"ע סס). מי שרעב וקשה לו להמתין עד "שולחן ערוך" מותר לו לאכול אחר הקידוש פירות, אורז וכדו' [אבל לא דבר שברכתו האדמה] אך לא ישבע ואם אכל שיעור צריך לברך ברכה אחרונה (ילקו"י פסח ח"ג ס' תעג ס"פ).

ורחץ – יטול ידיו בלא ברכה ולכתחילה טוב לכוון שהנטילה הזו לא תפטור את חיוב הנטילה לסעודה (ש"ע ס' תעג ס"ו). טוב לא לדבר מהנטילה ועד אכילת הכרפס (חז"ע עמ' לז).

כרפס – יקח פחות מ-18 גר' ויטבלנו במי מלח או לימון ויקפיד שיהיה רוב מים [כדי שיהיה להם דין של טיבול במשקה] (ש"ע ס"ו) ובדיעבד כשאכל כזית לא מברך ברכה אחרונה (משנ"צ ס"ק נו). בשעה שמברך על הכרפס יכוון בברכת "בורא פרי האדמה" גם על המרור שאוכל אח"כ (משנ"צ סס ס"ק נה). עדיף שבעל הבית יברך ויוציא את כולם יד"ח.

מגיד – בקריאה יתכוון לקיים מצוות עשה מן התורה של סיפור יציאת מצרים, יש להקפיד שגם הנשים תאמרנה לכל הפחות את הקטעים: "פסח, מצה ומרור" (סס ס"ק א, חז"ע עמ' סס).

רחצה – יטול ידיו בברכה כדין נטילת ידים לפת ויכון קודם אכילתו לצאת יד"ח אכילת מצה. **מוציא מצה** – בוצע מהשלמה העליונה ומן החתוכה שמתחתיו, מכל אחד כזית ויאכל שני הכזיתות ביחד, ובדיעבד אם אכל כזית אחד יוצא, ובמקום קצת צער אף לכתחילה מספיק כזית אחד. וכן אם בני ביתו מרובים ואין מספיק לחלק לכל אחד מהם שני כזיתות ממצות הסדר יכול לתת להם ממצה שמורה אחרת שמחוץ לשולחן ואז די בכזית לכל אחד ואין הכרח לתת לכל אחד מהם שני כזיתות מן המצות השמורות שמחוץ לשולחן (עמ' סה, סח).

מרור – יש לכוון בברכת "על אכילת מרור" גם את המרור שבכורך (ולא יברך "האדמה"). זמן אכילת מצה ומרור בברכה עד חצות לילה ואם התעכב עד אחר חצות יאכלם בלי ברכת "מרור" [אבל "האדמה" יברך] וברכת "מצה" לא יברך [אבל "המוציא" יברך] (חז"ע עמ' פא, משנ"צ ס"ק ו).

שולחן ערוך – לא ימלא כרסו בסעודה כדי שיאכל לאחריה את האפיקומן בתאבון (תורת מועדים עמ' קכ). יש להימנע לאכול בלילה את הזרוע שצלו לקערת הסדר [אבל למחרת ביום מותר ואם הוא מבושל מותר לאוכלו בלילה] (ילקו"י פסח ח"ג עמ' כט).

צפון – יזהר לאכול את האפיקומן קודם חצות לילה 12:40 (ש"ע ס' תעג ס"א), ובדיעבד יוצא ידי חובה גם לאחר חצות (חז"ע עמ' קט). וכשאוכלו יאמר: "זכר לקרבן פסח הנאכל על השובע" (כה"ח סס).

☒ אם שכח לאכול אפיקומן ונטל מים אחרונים אם נזכר:

* קודם ברכת המזון [אף אם אמר "הב לן ונברך"] יאכלנו בלא ברכה ואח"כ יברך ברכת המזון.
* אחר ברכת המזון – ייטול ידיו (בברכה אם אוכל כביצה [50 גר'] (הלכות עולם ח"א) ויברך המוציא ויאכל האפיקומן ויברך ברהמ"ז על כוס שלישית ויברך בורא פרי הגפן וישתה.
* אחר כוס שלישית – אם אכל בסעודה ממצות שמורות אינו צריך לחזור. ואם לא, יטול ידיו (בברכה אם אוכל כביצה) ויאכל האפיקומן ויברך ברהמ"ז, אך לא יחזור וישתה כוס שלישית אלא ימשיך באמירת ההלל (חז"ע עמ' קי).

☒ אסור לאכול שום דבר אחר האפיקומן (ש"ע ס' תעג ס"א) כדי שלא יעבור מפיו טעם המצה של האפיקומן (משנ"צ סס ס"ק א) ובדיעבד אם אכל חוזר ואוכל אפיקומן כדי שישאר טעם המצה בפיו (סס) ואם ברך כבר ברכת "המזון אינו צריך לחזור ולאכול אפיקומן" (חז"ע עמ' קיב-קיד). ולעניין שתיה – מותר לשתות מים (משנ"צ סס ס"ק ב, ש"ע ס' רפא ס"א) וכן קפה או תה [אפילו עם סוכר] ושאר משקים שאינם משכרים (חז"ע עמ' סס) חוץ מכוס שלישית ורביעית של יין שמותר שהם מתקנת חכמים (סס). **ברך** – בברכת המזון לא יסב (ילקו"י ח"ה עמ' טט), אחרי ברכת המזון אסור לדבר עד סיום שתיית כוס שלישית של ברכת המזון (ש"ע ס' קפג עמ' ו' משנ"צ ס"ק כא).

הלל – יש להיזהר לסיים את ההלל ושתיית כוס רביעית לפני חצות ואם נתאחר עד אחר חצות אף על פי כן יחתמו בברכת "יהללוך" בשם ובמלכות (כה"ח ס' תעג ס"ק יד, חז"ע עמ' קכה).

אין להפסיק בדיבור מתחילת ההלל עד סיום שתיית כוס רביעית ויש להקפיד לשתות רביעית שלמה כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה (בא"ת פנ"ט לו סכ"ט) ומי שלא הצליח/ה לשתות רביעית יבקש ממי ששתה רביעית שיוציאנו בברכה אחרונה (משנ"צ ס' תעג ס"ק ל).

להעיר ולעזור: *חובה שכל בני הבית כולל הבעל, האשה והילדים ישנו בצהרי ערב פסח ויאזרו כח לערב הגדול ובפרט שכניסת החג מאוחרת
*ימי חול המועד באים עלינו למובה ויש פעולות שאסור לעשותם בחול המועד לכן נקדים לעשותם כעת: כתספורת וגילוח, תשלום חשבונות, כיבוס וכו'.

מידע לגבי נקודות להכשרת כלים באשדוד ובורות לטבילת כלים 08-8644452